

Redovisning förstudie Projekt Hedehösländ 2008

Studieresa Rödockrarummet

Lördagen den 10 maj 2008 kl 9-17 var arbetsgruppen Hedehösländ på studieresa med arkeolog Bernt Ove Viklund för att inhämta kunskap och upplevelser.

Vilken härlig utflykt i kulturlandskapet!

Vi var ett litet gäng (flera av dem som anmält sig var sjuka och på andra sätt indisponibla), men vi hade trevligt. Vår vägvisare i Rödockrarummet var Bernt Ove Viklund, en sedan decennier tillbaka erfaren arkeolog som sedan 1996 varit med på Urkult med exkursioner och föreläsningar. Bernt Ove är sedan hösten 2007 bosatt i Näsåker.

Vi hade förberett oss inför denna dag genom att titta i och läsa delar av nedanstående böcker; Everts bok, *Norrlands forntid* (1992), är det enda översiktsverket vi har över Norrland, och *Studier i Regional Arkeologi 2, Hällbilder & hällbildernas rum* (2002). Den kom till genom ett seminarium Riksantikvarieämbetet och Bernt Ove Viklund arrangerade i västra Ångermanland försommaren 2000 och det med anledning av alla hällmålningar som upptäckts.

Vi startade dagen med att samlas vid Markusgården och därefter begav vi oss ut på en tidsresa till hällmålningar och bosättningar i "Rödockrarummet", inom Junsele och Ramsele socknar. Vi avslutade dagen med ett besök vid hällarna i Nämforsen. Under dagen skedde även inriktningen på hällbilder i ett globalt sammanhang.

Vi for iväg med bilar för att ta oss till Boforsklacken i Fjällsjö socken. Väl framme fick vi se Urkults "egen" hällmålning, upptäckt under 1996 års exkursion i markerna. Platsen är väl utmärkt med tydliga skyltar och informativa texter på dem. En kort promenad i skogen och där på en hög klippa finns de. Tidens tand har förstås gjort att de behöver en erfaren tolkare för att förstås, men det är otroligt hur de kunnat bevaras i många tusen år. De färskas björnspåren som Ellen lade märke till på skogsvägen nära hällmålningen gav också en närhet till det "vilda" i landskapet.

En kort bit därifrån ligger Bastuloken; nära Stenviksstrand i Ramsele och där fikade vi med våra medhavda matsäckar. Bastuloken är en sensation men kan bli ännu större än så om bara pengar och vilja finns för mer utförliga undersökningar. Detta är ett enormt boplatsoområde med stora rester av "radhus". Dateringen ligger från ca. 4 000 år före vår tideräkning men där finns även äldre och yngre spår. Själva Bastuloken utgörs av en kalkkälla utan in- eller utlopp och här har alltså bl. a. vinterboplatser funnits under långliga tider. Det enda som gjorts i utgrävningsväg är att man tagit upp en så kallad provruta på 1 x 1 meter. Man har helt enkelt gjort en liten arkeologisk utgrävning i miniatyr i denna ruta och man fann då enorma mängder material, i princip fanns det ingen jord att sålla; allt var material. Obrända älgben (vilket i sig är unikt, de brukar vara brända efter matlagning) och rester av redskap från stenåldern. Mängderna gör att man kan teoretisera om att detta kanske varit ett produktionscentra där material från älgen som kött och ben på olika sätt förädlats för vidare distribution till människor i andra områden. Ur själva loken har även prover tagits av miljöarkeologer. Proverna kan ge svar på hur växtligheten varit på platsen under årtusenden.

Efter en stunds stilla prat med kaffekoppen i hand fortsatte vi till Högberget vid Nässjön i Ramsele där vi fick skåda två av totalt fyra hällmålningar på berget. Vi fick samtidigt en lektion i hur man gör upp eld på förhistoriskt vis med flinta, eldstål och fnöske och Bernt Ove visade också på de typiska material man lätt finner vid boplatserna här i Rödockrarummet.

Det är avslag av kvarts och kvartsit mm. från redskapstillverkning, pilspetsar av skiffer är inte heller ovanliga. Knackstenar som ligger perfekt i handen när man gör redskapen var också något som Bernt Ove visade tillsammans med nätsänken. Under dagen i markerna kom vi även in på bosättningsmönster, osteologi, läran om ben, olika slagtekniker vid produktion av redskap, pollenanalyser, litteraturtips mm.

En liten titt på hällmålningen vid Vågdalsberget i Ramsele hann vi med innan vi for tillbaka till Näsåker och Nämforsen för ett avslutande prat om detta områdes kontext. Nämforsen är ju unik med sina hällristningar, men är inte en isolerad företeelse utan hänger intimt samman med boplatserna och hällmålningarna i det omgivande landskapet och bildar tillsammans det som vi kallar Rödockrarummet, eftersom just rödockra var det pigment som man använde till hällmålningarna och möjligen även till att färglägga hällristningarna. Rödockran är också vanligt förekommande i de gravar som man funnit från denna tid och den har alldeles säkert haft en rituellt betydelse. I det även publicerade området Rödockrarummet har under det senaste årtiondet upptäckts många hällmålningar och mycket stora vinterbosättningar. En sannolik tolkning av det är att de som ristade på hållarna i Nämforsen är samma människor vilka även bemålat berg och block och dessutom haft sitt vinterboende i målningområdet.

Materialet vi ser skvallrar om de förhistoriska människornas ekonomi, dess jakt-fångst-samlade kultur, dess marker, dess hem och hushåll, dess kontakt med omvärlden.

Utflykten anordnades av arbetsgruppen för Projekt Hedehösländ i föreningen Nämforsens Framtid och de som deltog var Jenny Staaf, Lasse Englund, Sebastian Staaf, Jonatan Staaf, Helen Blästa, Christer Borg, Karin Jansson Borg, Ellen Samuelsson Viklund, Isak Viklund och Kristina Hagström.

Vi gör gärna om "tidsresan", kanske för att åter se de hällmålningar vi fick stifta bekantskap med idag eller för att besöka några andra av de nu femton kända målningarna i västra Ångermanland. Tack för en initierad och entusiasmerande vägvisning Bernt Ove.

Text: Christer Borg

